

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21021, тел. приймальні: +38 (0432) 50-89-30,
факс: +38 (0432) 50-87-78, E-mail: rector@donnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02070803

«13» 10 2016 № 66/01-03/6.8.0
На № 11/10-469 від 23.09.2016

Голові
Верховної Ради України
Парубію А.В.

Шановний Андрію Володимировичу!

Донецький національний університет імені Василя Стуса, відповідно до Вашого запиту, надає правовий висновок:

26 листопада 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 838-VII «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» (набув чинності 25 грудня 2015 року), ініціаторам ухвалення якого була група народних депутатів України на чолі з Н.В. Савченко. Головним наслідком ухвалення вказаного Закону стало те, що один день перебування у СІЗО став зараховуватись за два дні позбавлення волі як виду покарання, передбаченого Кримінальним кодексом України (далі – КК України). Аналіз пояснювальної записки до відповідного законопроекту свідчить, що на думку авторів цієї законодавчої ініціативи, дане нововведення мало б сприяти: покращенню стану забезпечення та захисту прав і свобод людини, що перебуває під слідством; відновленню прав і законних інтересів людей, засуджених до позбавлення волі, права яких були значно обмежені під час утримання під вартою; під час кримінального переслідування; стимулюванню правоохоронних органів та судів до оперативного розслідування та розгляду кримінальних

проваджень та значному зменшенню можливості для безпідставного тривалого утримання осіб у слідчих ізоляторах.

Однак ще на стадії розгляду відповідного законопроекту багатьма фахівцями вказувалось на численні вади останнього, серед яких, зокрема, те, що він дасть змогу достроково вийти на волю та суттєво зменшити строки відбування покарання особам, які були засудженні за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, у тому числі й за умисні вбивства, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, грабежі, розбої тощо.

На жаль, ці побоювання справдились. Так, за даними заступника Генерального прокурора України О. Заліска лише станом на 15 квітня 2016 року положення аналізованого Закону було застосовано до 39 496 в'язнів. Але найбільшої уваги (занепокоєння) заслуговує інформація про те, що достроково було звільнено близько 6000 осіб, які відбували покарання за тяжкі та особливо тяжкі злочини, зокрема, 832 – за умисне вбивство, 531 – за умисне тяжке тілесне ушкодження, 1120 – за розбій.

Але найгірше те, що після дострокового виходу на волю ці особи не стають на шлях виправлення і вчиняють нові злочини. Так, за даними очільника МВС України А. Авакова з тих людей, які вийшли на волю на підставі положень аналізованого Закону, 785 вже викриті у скоєнні злочинів, з яких 22 – за умисне вбивство, 18 – нанесення травм, 10 – зґвалтування, 405 – крадіжки, 131 – пограбування, 66 – збройні розбої, 39 – шахрайство, 20 – хуліганство та інші злочини. І це тільки викриті, ті кого вдалося затримати.

У цьому контексті відразу згадується жахливе умисне вбивство двох жінок, тіла яких 16 квітня 2016 року було виявлено у місті Ладижин Вінницької області. За даними згаданого вище О. Заліска у підсумку по гарячих слідах кримінальне правопорушення розкрито, зловмисника затримано. Ним виявився 25-річний громадянин, якого у березні 2016 року умовно-достроково звільнено з Піщанської виправної колонії № 59 після застосування до нього розгляданого закону. Покарання він відбував за вчинення аналогічних злочинів – зґвалтування та умисного вбивства при обтяжуючих обставинах.

Враховуючи це, а також те, що «закон Савченко» стимулює осіб, які вчинили кримінально карані діяння, затягувати досудовий розгляд та бути попередньо ув'язненим на максимальний строк у межах досудового слідства або судового розгляду, у депутатському запиті, що надійшов від народного депутата О.Г. Домбровського, пропонуються зміни до аналізованого Закону, згідно з якими зарахування одного дня попереднього ув'язнення за два дня позбавлення волі особам буде можливе лише щодо засуджених вперше за вчинення злочинів невеликої тяжкості або середньої тяжкості, а також особам, засудженим за вчинення тяжкого злочину, не пов'язаного із злочином проти життя та здоров'я людини, який потягнув за собою смерть людини або втрату нею працездатності, злочином проти волі, честі та гідності людини, який потягнув за собою смерть людини або втрату нею працездатності, злочином проти статевої свободи та статевої недоторканості людини.

Загалом погоджуючись із більшістю аргументів, викладених у депутатському запиті, все ж маємо вказати і на деякі очевидні проблеми, які можуть виникнути у зв'язку з ухваленням розгляданої законодавчої ініціативи.

Зокрема, посиляючись на детальний аналіз схожої за змістом урядової ініціативи щодо вдосконалення «закону Савченко», проведений Першим заступником голови СБУ – начальником Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Віктором Трепаком, можна вказати на наступне.

По-перше, запропонований підхід ігнорує безперечний правовий постулат, згідно з яким законодавчим критерієм суспільної небезпечності злочину є вид та розмір покарання. Натомість умови перебування у СІЗО (побутові, санітарні тощо) не можуть визначатися небезпечністю (тяжкістю) злочину за принципом – чим небезпечніший злочин, тим гірші умови утримання у СІЗО для того, хто його вчинив.

По-друге, це порушує фундаментальний конституційний принцип рівності усіх людей у своїй гідності, правах та перед законом (статті 21, 24 Конституції). Наприклад, якщо в одній камері в абсолютно однакових умовах утримуються особи, які обвинувачуються за різними статтями КК, то за якими правовими

критеріями має надаватися правова пільга у покаранні частині з утримуваних у цій камері? Так, вони обвинувачуються у злочинах різної тяжкості, але перебувають в абсолютно однакових умовах, які однаково негативно впливають на здоров'я усіх, які принижують гідність усіх!

На яких правових підставах держава хоче удвічі скоротити термін ув'язнення одним, якщо у камері однаково «гнили» усі? Тільки на тій підставі, що вони вчинили різні злочини? Але ж за різні злочини по закону вони й мають «отримати» по-різному: той, хто вчинив злочин невеликої тяжкості – більш м'яке покарання, а хто вчинив тяжкий злочин – більш суворе покарання. Єдиним правовим мірилом оцінки тяжкості вчиненого злочину і небезпечності особи, яка його вчинила, є покарання. А не умови перебування у СІЗО!!!

А так дійде до юридичного абсурду. Для прикладу: в одній камері СІЗО утримуються двоє осіб підозрюваних у крадіжці – одна вчинила просту крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК), а друга – крадіжку, що завдала значної шкоди потерпілому (ч. 3 ст. 185 КК). Перший вид крадіжки – це злочин середньої тяжкості, другий – тяжкий злочин. Різниця полягає лише у сумі вкраденого. А з токи зору правових наслідків першій особі зарахують утримання у СІЗО «день за два», а другій «день за день». Хто з урядовців може пояснити правові підстави такої різниці?

Крім того, варто прислухатись і до слушних аргументів професора , котрий відзначає наступне: «у разі реалізації урядового законопроекту (положення якого за змістом багато в чому подібні до тих, про які йдеться у депутатському запиті О.Г. Домбровського), створюється ще одна нова корупціогенна схема: перекваліфікація злочину з тяжкого на злочин середньої чи невеликої тяжкості задля зарахування одного дня перебування в СІЗО за два - і, з урахуванням фактично відбутого покарання, звільнення від покарання чи його відбування. Іншими словами, слідчі чи прокурори мають широкі можливості «помилятися» у кваліфікації тяжкого злочину як злочину середньої тяжкості або навіть особливо тяжкого злочину - як злочину невеликої тяжкості».

Залишається для нас незрозумілим і вказане у депутатському запиті виключення, згідно з яким один день попереднього ув'язнення може бути зарахований за два дні позбавлення волі і для осіб, засуджених за вчинення

тяжкого злочину, не пов'язаного із злочином проти життя та здоров'я людини, який потягнув за собою смерть людини або втрату нею працездатності, злочином проти волі, честі та гідності людини, який потягнув за собою смерть людини або втрату нею працездатності, злочином проти статевої свободи та статевої недоторканості людини. Виникає питання: якщо буквально тлумачити вказане положення, то виходить, що це правило розповсюджується і, відповідно, один день попереднього ув'язнення може бути зарахований за два дні позбавлення волі у випадках вчинення будь-яких тяжких злочинів інших категорій, передбачених Особливою частиною КК України, зокрема, у разі вчинення злочинів проти власності (наприклад, розбій (ч. 1 ст. 187)), проти громадської безпеки (наприклад, терористичний акт (ч. 1 ст. 258)), проти громадського порядку (наприклад, масове заворушення (ч. 1 ст. 294)) тощо. Очевидно, що логіка у такому законодавчому уточненні відсутня.

У той же час ще раз маємо наголосити, що ми повністю погоджуємося із неприпустимістю тієї ситуації, яка склалась сьогодні, коли вбивці та гвалтівники достроково виходять на волю. Тому, роблячи **загальний висновок щодо депутатського запиту народного депутата України О.Г. Домбровського, маємо зазначити, що ми вважаємо необхідним не внесення змін до «закону Савченко», а його повне скасування.** При цьому ми чітко усвідомлюємо, що умови перебування у вітчизняних СІЗО не відповідають ні міжнародним стандартам утримання під вартою під час досудового розслідування, ні фундаментальним конституційним приписам стосовно прав і свобод людини. Але ця проблема має бути вирішена не шляхом внесення змін до КК України, а шляхом покращення умов перебування у СІЗО, на що наша держава, вочевидь, не має ні матеріальних засобів, ні політичної волі.

Виконавці:
доцент кафедри конституційного, міжнародного та кримінального права, кандидат юридичних наук,
доцент Р.О.Мовчан;
доцент кафедри конституційного, міжнародного та кримінального права, кандидат юридичних наук,
доцент А.М.Удод

Т.в.о.ректора ДонНУ імені Василя Стуса

Р.Ю.Подольський

